

تأثیر بودجه در کارایی سازمان (مورد مطالعه موسسه کار WO)

پوهنیار فیض الباری فایق سیابی^۱، محمد اجمل متین*^۲، محمد احسان پیغامی^۲، محمد کبیر اسلمی^۲، محمد یونس خلیلی^۲، حفیظ الله حفیظی^۲، زلمی دولت زی^۲، حمیدالله، عتیق نظری و عیسی پارسا حیدری^۲

^۱ عضو کادر علمی دانشکده اقتصاد، دانشگاه بلخ، افغانستان

^۲ دانشجوی دوره لیسانس، دانشکده اقتصاد، دانشگاه بلخ، افغانستان

* نویسنده مسئول

چکیده

دنیای امروزی در حال رشد است، این را همه می دانند که اگر می خواهید پیشرفت چشمگیری داشته باشید باید خلاق و کارآفرین باشید تا بتوانید به توسعه فردی و توسعه مالی دست یابید. امروزه از کارآفرینی گرفته تا خلاقیت و نوآوری در بخش بودجه بندی در سازمان های دولتی و خصوصی به عنوان یکی از کارآمدترین عوامل مزیت آفرین دنیا و جهان نام برده شده و توصیه می گردد تا به عنوان راهبرد های حیاتی مورد توجه و عنایت ویژه ملت ها و دولت ها قرار باید گیرد. هدف از تحقیق حال حاضر بررسی تأثیر بودجه در کارایی سازمان مورد مطالعه موسسه کار یا WORK Organization – شهر مزارشریف می باشد. این تحقیق از نظر جهت گیری از نوع کاربردی و از لحاظ ماهیت و روش توصیفی علی می باشد که یک متغیر مستقل را بالای یک متغیر وابسته میزان تأثیرگذاری آن را بررسی نموده ایم. جامعه آماری تحقیق حال حاضر ۳۹ تن از کارمندان متخصص موسسه کار WO بوده اند. تعداد نمونه را با استفاده از جدول کوکران طبقه بندی نموده و انتخاب گردیده است و همچنین از روش غیر تصادفی برای توزیع پرسشنامه استفاده شده است. در اخیر برای آزمون فرضیات تحقیق از آزمون کای اسکویر صورت گرفته است و از نرم افزارهای مختلف شامل SPSS نسخه ۲۶، Minitab و Excel مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است که به طور منظم بیان شده است.

واژه های کلیدی: بودجه، بودجه بندی، خلاقیت، کارآفرینی و کارایی سازمان.

مقدمه

یکی از اهداف عمده ریاست عمومی بودجه وزارت مالیه تقویت پالیسی و برنامه ریزی مراحل بودجه که با اولویت های استراتیژی انکشاف ملی افغانستان در مطابقت قرار دارد، می باشد. به منظور هم تراز ساختن بودجه با پالیسی های حکومت و اولویت های استراتیژی انکشاف ملی افغانستان جلسات مشورتی گسترده با موسسات و کشورهای کمک دهنده و وزارت های مربوطه صورت گرفته است.

علاوه براین، به منظور تدوین مراحل بودجه و هم تراز ساختن بیشتر منابع بودجوی با اولویت های استراتیژی انکشاف ملی افغانستان متحد المال دومی بودجه (متحد المال شماره ۱ بودجه) به وزارت های مربوطه ارسال گردیده است. اجرای بودجه برای بودجه اصلی انکشافی بصورت تدریجی افزایش یافته است، اجرای بودجه در سال های ۱۳۸۳، ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ به ترتیب ۳۱، ۴۴ و ۵۴ فیصد بوده است. این افزایش عمدتاً در نتیجه داشتن رول فعال ریاست بودجه در بهبود میزان های اجرای بودجه در وزارت خانه های کلیدی بودجود آمده است.

بودجه سازی بر اساس برنامه برای اولین بار در جریان آماده ساختن بودجه سال ۱۳۸۶ در سه وزارت مربوطه مورد تطبیق قرار گرفت، و حین ترتیب نمودن بودجه سال ۱۳۸۷ این سیستم به چهار وزارت خانه دیگر نیز توسعه یافت. که در سال جاری تمام وزارت خانه ها از خود دارای پلان بودجوی منظم و ترتیب شده می باشد. ریاست بودجه هفته وار امور ۵۰ پروژه عمده را از نزدیک مورد بررسی قرار می دهد و بخاطر بهبود سیستم اجرای بودجه و مصارف دولت بصورت منظم در همکاری با وزارت خانه های مربوطه امور پیشرفت پروژه های فوق را تعقیب می نماید

بودجه ملی سال ۱۳۹۹ افغانستان ۴۲۸ میلیارد افغانی، سال ۱۴۰۰ افغانستان ۴۷۳ میلیارد افغانی و سال ۱۴۰۱ افغانستان ۲۳۱ میلیارد افغانی می باشد که بودجه ملی سال ۱۴۰۰ به مقیاس سال ۱۳۹۹، ۱۰ فیصد بیشتر و سال ۱۴۰۱ به مقیاس سال ۱۴۰۰، به مقدار ۴۸ فیصد کمتر بوده که نشان دهنده تحول بزرگ در بودجه افغانستان بنابر دلایل سیاسی و اقتصادی کشور و منطق می باشد. در این نظام بودجه به دو بخش کلی دریافت ها و پرداخت ها تقسیم می شود که دریافت ها شامل درآمدهای عمومی شامل مالیات، سایر درآمدها است و در این بین درآمدهای زراعتی و مواد معدنی جزء واگذاری دارایی های سرمایه ای قرار می گیرد و از سوی دیگر در برابر درآمدهای عمومی اعتبارات هزینه ای یا هزینه های جاری قرار دارد.

که این دو تراز عملیاتی بودجه را تشکیل می دهد. در مقابل تراز عملیاتی ما شاهد تراز سرمایه ای هستیم که تراز سرمایه ای برابر واگذاری دارایی های سرمایه ای است که از تملک دارایی های سرمایه ای یا بودجه عمرانی کم می شود. در این نظام کسری بودجه در حقیقت برابر تفاوت بین تراز عملیاتی و تراز سرمایه ای بودجه است. بر اساس این نظام کسری بودجه معمولاً از طریق تراز مالی جبران خواهد شد و بطور مختصر میتوان گفت که علیرغم شفاف شدن بودجه، اما بودجه های فعلی در افغانستان به نحوی تنظیم میشود که ریشه بسیاری از مشکلات اقتصادی را میتوان در آن جستجو کرد. هر چند اکنون کسری بودجه بصورت شفاف مشخص می شود اما وجود کسری خود پدیده ای است که به هر حال وجود دارد و باید تلاش شود تا این مسئله از بودجه های کشور حذف شود (سایت وزارت مالیه، افغانستان).

فلسفه وجودی بودجه

انسان ها در دوران مختلف همیشه در صدد بوده اند تا نیازها و خواسته های خود را به نوعی از امکاناتی که در طبیعت وجود دارد تامین نمایند. اما با توجه به اینکه نیازها و خواسته های انسان نامحدود و در مقابل، منابع و امکاناتی که در اختیار دارد محدود است، می توان گفت که بشر با دنیایی مملو از کمیابی زندگی می کند و لذا در مواجهه با این مشکل از قوه تعقل و قدرت

تجزیه و تحلیل و توان پیش‌بینی خود استفاده کرده و با توسل به برنامه‌ریزی در صدد برآمد تا با حداقل امکاناتی که در اختیار دارد، حداکثر مطلوبیت را نصیب خود نماید. حتی آثار به جا مانده از زندگی بشر اولیه در صدها هزار سال پیش، نشانه‌های زیادی از برنامه‌ریزی در امور دارد. با عنایت به مباحث مطرح شده، می‌توان گفت: فلسفه وجودی بودجه‌نویسی دو عامل است: یکی نیازهای نامحدود بشر و دوم منابع و امکانات محدودی که در اختیار دارد (ابراهیم‌نژاد و فرج‌وند، ۱۳۸۶).

پیدایش بودجه‌ریزی

این واژه نخستین‌بار در بخش عمومی و در انگلستان به کیف کوچکی اطلاق می‌شد، که مهر وزارت دارایی در آن قرار داشت. در مرحله بعد، به کیفی که صورت دریافت‌ها و پرداخت‌های کشور را در آن می‌نهادند، اطلاق شد. به تدریج، واژه به شکل بوژت (Budget) فرانسوی بازگشت و به شکل بودجه در ادبیات مالی و اقتصادی کشورها رواج یافت. در گذشته، بودجه بیشتر بیان‌گر منابع و مصارف مالی دولت بود؛ اما امروزه بودجه "ابزار سیاست‌گذاری" برای تحقق اهداف کلان محسوب می‌شود.

در قرن هیجدهم در انگلستان برای کنترل قدرت پادشاه از لحاظ اخذ مالیات و هزینه دولتی، از بودجه استفاده شد. جالب این‌جاست که در بودجه‌های اولیه، منابع و مصارف وجوه، تعیین می‌شده است؛ که این اصل، امروزه در بودجه‌ریزی نوین مؤسسات تولیدی و بازرگانی کاملاً مورد تأیید قرار گرفته و رعایت می‌شود (توکلی، ۱۳۸۵).

تعریف بودجه از نظر لغوی

کلمه بودجه از زبان فرانسه ریشه گرفته و سپس در زبان‌های انگلیسی و فارسی وارد شده است معنای لغوی آن کیف یا کیسه چرمی کوچک می‌باشد که صورت دریافت‌ها و پرداخت‌های کشور را در آن قرار می‌دهند. مفهوم آن در بین مردم دخل و خرج یا درآمدها و هزینه‌های دولت است که می‌توان این را ساده‌ترین برداشت از مفهوم بودجه دانست، لیکن از آن زمان تا امروز بودجه از نظر مفهوم، معنی، هدف، شکل، محتوای و حدود و شمول آن تغییرات محسوسی یافته است تا جایی که هم اکنون مهمترین ابزار برای اداره اقتصاد ملی کشور و ابزار مدیریت محسوب می‌گردد (مشرفی زنوزی، ۱۳۸۵).

تعریف بودجه از نظر اصطلاح

بودجه کل کشور برنامه مالی دولت است که برای یک سال مالی تهیه و حاوی پیش‌بینی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار و برآورد هزینه‌ها برای انجام عملیاتی که منجر به نیل سیاست‌ها و به هدف‌های قانونی می‌شود که از سه قسمت تشکیل یافته است:

الف) بودجه عمومی دولت

ب) بودجه شرکتها و مؤسسات و بانکها

ج) بودجه مؤسساتی که تحت عنوانی غیر از عناوین فوق در بودجه منظور میشود

لازم به ذکر است که بخشی از بودجه عمومی دولت متشکل شده است از درآمدهای عمومی و درآمدهای اختصاصی که درآمدهای عمومی، درآمدهایی هستند که به موجب قانون توسط دستگاه‌های اجرایی وصول و به خزانه دولت واریز می‌گردند مانند مالیات‌ها، درآمد زراعتی و معادن، درآمد حاصل از انحصارات و مالکیت دولت و غیره و درآمدهای اختصاصی درآمدهایی هستند که به موجب قانون توسط دستگاه‌های اجرایی وصول و به خزانه واریز و کلاً به مصرف هزینه‌های

خاص همان دستگاه می‌رسند. مانند نیم درصد از درآمدهای مالیاتی که توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی به منظور افزایش دانش فنی و تخصصی کارکنان وصول و تشویق و ترغیب کارکنان هزینه می‌گردد (مشرقی زنوزی، ۱۳۸۵).

انواع بودجه چیست و چه اهدافی دارند؟

بر اساس اینکه بودجه برای چه سازمانی و در چه سطحی تدوین می‌شود، می‌توان آن به دسته‌بندی‌های مختلف تقسیم‌بندی کرد. با این حال، بودجه انواع رایجی دارد که در ادامه برخی از آن‌ها را مرور می‌کنیم:

بودجه جامع (Master Plan): بودجه جامع بودجه‌ای است که تمامی موضوعات مالی و غیرمالی یک واحد یا سازمان را در آینده یا یک دوره مالی شامل می‌شود. ساختار بودجه جامع بستگی به اندازه و ماهیت واحد مربوطه دارد. بودجه جامع شامل بخش‌های زیر است:

بودجه عملیاتی و مالی (Operating and Financial Budgets): بودجه عملیاتی به موضوعات هزینه‌های خرید کالا و خدمت می‌پردازد. بودجه مالی به میزان دارایی ثابت مورد نیاز، بدهی‌ها و حقوق صاحبان سهام می‌پردازد.

بودجه هزینه‌های سرمایه‌ای (Capital Expenditure Budget): این بودجه فهرستی از پروژه‌های بلندمدت که باید انجام شده و دارایی‌های ثابتی که باید برای انجام آن تامین شود را نشان می‌دهد.

بودجه نقدی (Cash Budget): این بودجه ریزی روی برنامه‌ریزی و کنترل وجوه نقد تمرکز دارد. این بودجه جریان‌های ورودی و خروجی وجه نقد را در یک بازه زمانی مشخص نمایش می‌دهد. بعد از آشنایی با بودجه جامع، می‌توان طبقه‌بندی‌های دیگری را نیز برای بودجه‌ریزی در نظر گرفت. یکی از این طبقه‌بندی‌ها بر اساس ثابت یا متغیر در نظر گرفتن سطح ظرفیت تولید و فروش است که به دو نوع ثابت و انعطاف‌پذیر طبقه‌بندی می‌شوند.

بودجه ثابت (Static /Fixed Budget): بودجه ثابت شکلی از بودجه است که بر اساس سطح ظرفیت تنظیم می‌شود. مشکل این بودجه این است که بر اساس شرایط فروش پایدار تنظیم می‌شود و اگر در شرایط تغییراتی ایجاد شود قابل انعطاف نیست.

بودجه انعطاف‌پذیر (Flexible /Expense Budget): بودجه انعطاف‌پذیر بیشترین کاربرد را در بین شرکت‌ها دارد. این بودجه شامل تغییر در کسب‌وکار و تغییرات غیرقابل پیش‌بینی است.

گام‌های تهیه‌ی بودجه انعطاف‌پذیر عبارتند از:

- تخمین اینکه هر فعالیت در چه دامنه‌ای دچار نوسان خواهد بود.
- تخمین هزینه در مورد دامنه فعالیت‌هایی که در بودجه در نظر گرفته شده است.
- تفکیک هزینه‌ها بر اساس رفتار آن‌ها،
- فرموله ساختن هزینه‌های متغیر و ترکیبی (Mixed cost)
- در شرایط عدم اطمینان سه نوع بودجه زیر در بودجه انعطاف‌پذیر در نظر گرفته می‌شود.
- شرایط بهینه (Optimistic)
- شرایط معمول یا محافظه‌کارانه (Conservative)
- شرایط بدبینانه (Pessimistic)
- بودجه افزایشی (Add – on Budget) (قاسمی، ۱۳۹۸).

پیشینه تحقیق

اجرای بودجه بندی بر مبنای عملکرد در بخش سازمان های دولتی اندونزی: این تحقیق در مناطق مختلف کشور اندونزی انجام شد. در این تحقیق مراحل فوق به حیط بودجه بندی میتوان عنوان نمود از آن جمله مشخص نمودن اهداف اصلی سازمان، تعیین شاخص های عملکرد که نشان دهنده نتیجه هر برنامه است، شناسایی برنامه ها و فعالیت های ارجح با در نظر گرفتن محدودیت منابع و تعیین هزینه هر یک از برنامه ها و فعالیت های بخش دولتی به عنوان مراحل بودجه بندی عملیاتی در سازمان های دولتی میتوان عنوان کرد. در این تحقیق تعیین هزینه مهم ترین مرحله عنوان گردیده است (Surianti & Dalimunthe, ۲۰۱۵).

بودجه بندی عملکرد بر مدیریت عمومی: در این تحقیق به مزایای بودجه بندی بر مبنای عملکرد اشاره شد. در نهایت یافته ها نشان داد که بودجه بندی عملکرد سبب مدیریت صحیح هزینه ها می شود و برنامه ریزی های انجام شده به واقعیت نزدیکترند و مرحله هزینه یابی مهم ترین مرحله بودجه ریزی عملیاتی است (Helmuth, ۲۰۱۰).

مدیریت هزینه ها در سریلانکا: یافته ها نشان داد که راه حل غلبه بر مشکلات مدیریت هزینه استفاده از بودجه ریزی بر مبنای عملکرد و تکنیک های نوین مدیریت هزینه شامل هزینه یابی بر مبنای فعالیت می باشد. یافته ها مرحله هزینه یابی را به عنوان مهم ترین مرحله بودجه بندی عملیاتی تعریف نمود (Ratananga et al, ۲۰۱۲).

بودجه بندی عملکرد: این تحقیق در جهت توسعه امورات دولت انجام شد. این تحقیق در تانزانیا و هند انجام شد. این مقاله مفهومی و روش بودجه بندی عملکرد را بررسی می کند. مراحل اصلی بودجه بندی عملکرد تعیین اهداف، برنامه بندی، مدیریت هزینه و مدیریت عملکرد تعیین شد که همه مراحل دارای اهمیت معرفی شد (Ronald, ۲۰۰۱).

مبانی نظری بودجه در سازمان

تضمین و تحکیم پاسخگویی در سطوح مختلف مدیریتی، تحقق رویکرد خروجی محوری، اعطای اختیارات لازم به مدیران و مبنا قرار دادن نتایج عملکرد به عنوان یکی از معیارهای تخصیص اعتبارات و تصمیم گیری در رابطه با ارزیابی عملکرد مدیران، تولید اطلاعات مدیریتی و مالی شفاف برای تصمیم گیری در رابطه با افزایش، کاهش و تخصیص اعتبارات بودجه ای، رهایی از روزمرگی و نیل به سمت برنامه ریزی بلند مدت و هزینه کردن بر اساس برنامه، افزایش توانمندی مدیران در مدیریت منابع مالی، فیزیکی، انسانی و اطلاعاتی، کاهش فساد و رانت خواری در سطوح مختلف اجرایی و تصمیم گیری، ارایه مبنایی صحیح برای اتخاذ تصمیم در خصوص تخصیص منابع، تعیین نتایج قابل سنجش و مورد انتظار، تمرکز فرایند تصمیم گیری روی مهم ترین مسائل و چالش هایی که دستگاه اجرایی با آن مواجه است و ایجاد یک فرایند منطقی برای تصمیم گیری در خصوص بودجه که به طور مستقیم با فرایند برنامه ریزی، اجرا، کنترل، ارزشیابی و گزارش عملکرد در ارتباط است. از جمیع مهم ترین اهداف و مزایای بودجه ریزی در سازمان محسوب می شوند (صفدری نهاد، ۱۳۹۴).

نظام بودجه ریزی که اطلاعات بودجه و عملکرد را به طور اثربخش با یکدیگر تلفیق می کند و راهنمایی خوبی برای جهت دهی فعالیت های روزانه سازمان ها نیز هست، مستلزم صرف زمان و رهبری موثر و اثربخش است (بابایی، ۱۳۸۶).

نظام های اقتصادی برنامه ای بازار و مختلط به رغم تفاوت های ماهوی، در اهدافی همچون امنیت، رفاه و توسعه اشتراک نظر دارند. در این نظام ها، دولت به تناسب حجم و نقش خود در اقتصاد از ابزار بودجه برای تحقق اهداف سالیانه بهره مند می - شود (Hogue, ۲۰۰۲).

باعنایت به اینکه بودجه عمومی از سوی دولت تهیه و توسط قوه مقننه به تصویب می‌رسد، می‌توان بودجه عمومی را به مثابه اهرمی در اختیار مجلس دانست که از آن برای هدایت امور اقتصادی، اجتماعی و سیاسی و در جهت تأمین نظر رأی دهندگان و پرداخت کنندگان مالیات استفاده می‌کند. قبل از آنکه بودجه، یکی از برنامه‌های کاری دولت تلقی می‌شود، یک وسیله کنترل برای توزیع مجدد ثروت در دست مجلس است (Gildenguys, ۱۹۹۷).

بودجه عمومی، هر چند با جمعیت در راستای اهداف بلندمدت و چشم انداز چند ساله تهیه می‌شود، ولی باید از تفصیل کافی در جهت افزایش قدرت نظارت و پاسخ گویی بیشتر بر خوردار باشد (Wacasse, ۱۹۹۶).

به این ترتیب هر پولی که از فرآیند سیاسی تخصیص می‌یابد باید برای ارزیابی در بودجه ثبت و ارایه شود. اما این اصل که از وفاق کافی در سطح نظری برخوردار است در عمل با اعطای وام‌های مستقیم ضمانت وام ترجیحات مالیاتی و شرکت‌های خارج از شمول بودجه، توسط دولت‌ها معمولاً نقض می‌شود (Wildavsky & Caiden, ۱۹۹۷).

روش شناسی تحقیق

با در نظر داشت تحقیق حاضر، ماهیت و اهداف این تحقیق که بررسی تأثیر بودجه در کارایی سازمان (مورد مطالعه موسسه کار WO) می‌باشد، می‌توان روش های این تحقیق حال حاضر را از لحاظ مختلف چنین دسته‌بندی نمود:

بر اساس هدف

با توجه به موضوع مورد مطالعه که نتایج آن به منظور حل مسایل و مشکلات، مورد استفاده قرار خواهد گرفت، این تحقیق از نظر جهت گیری تحقیق از نوع کاربردی می‌باشد.

بر اساس روش

از لحاظ ماهیت و روش، تحقیق حال حاضر از نوع توصیفی علی می‌باشد که در آن تأثیرگذاری چندین متغیر بالای یک متغیر بررسی می‌گردد.

روش جمع‌آوری اطلاعات

به منظور جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق، از دو روش کتابخانه ای و میدانی استفاده گردیده است. بدین ترتیب که به منظور جمع‌آوری پیشینه و مبانی نظری تحقیق از روش کتابخانه ای با مراجعه به کتب، مجلات، روزنامه و جستجو در سایت های معتبر برای دستیابی به آخرین مطالعات اطلاعاتی داخلی و خارجی در ارتباط با موضوع، و تحقیقات که انجام شده استفاده شده است. و در اخیر اثبات فرضیه تحقیق بر اساس مطالعات میدانی و مراجعه به صاحب نظران، کارمندان متخصص موسسه کار WO و این تحقیق با توزیع پرسشنامه جهت جمع‌آوری اطلاعات استفاده صورت گرفته است.

جامعه آماری و تعداد نمونه

جامعه آماری این تحقیق شامل کارمندان متخصص موسسه کار WO شهر مزارشریف - ولایت بلخ افغانستان می‌باشد. بر اساس جامعه آماری ذکر شده جمعاً ۳۹ نفر به عنوان نمونه مورد شناسایی قرار گرفته، پس از هماهنگی و گفتگو در رابطه با موضوع به پرسشنامه ها پاسخ داده شده است.

روش های احصاییه وی (آمار)

برای تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع آوری شده در تحقیق حال حاضر، از احصاییه توصیفی برای توصیف ویژگی های جمعیت شناختی پاسخ دهنده گان پرسشنامه، برای تجزیه و تحلیل سوالات بخش دوم پرسشنامه نیز از احصاییه توصیفی استفاده به عمل آمده است. و همچنان از احصاییه استنباطی برای تأیید و رد فرضیات تحقیق استفاده شده است. در نهایت اطلاعات جمع آوری شده در نرم افزار های SPSS نسخه ۲۶، Excel و Minitab تجزیه، تحلیل و استدلال گردیده است.

روش تحلیل اطلاعات توصیفی و استنباطی

در قسمت تجزیه و تحلیل احصاییه توصیفی فریکونسی و درصد را مورد بررسی قرار می دهیم و در قسمت احصاییه استنباطی برای رد و تأیید فرضیات تحقیق و تعمیم دادن آن به کل جامعه آماری از آزمون ذیل استفاده صورت می گیرد که مفصل بیان گردیده است.

آزمون ناپارامتری کای اسکویئر (Chi Square) و یا آزمون خی دو یکی از مهم ترین آزمون های ناپارامتری است که در تحقیقات علوم رفتاری، به ویژه در تعیین برازندگی و الگوی اطلاعات تجربی و مقایسه آنها با مدل های نظری، که استفاده بسیار زیادی در چنین موارد را دارا است. آزمون کای اسکویئر برای آزمایش فرضیه هایی که محقق قصد دارد بر پایه آنها درباره انطباق و یا عدم انطباق توزیع فریکونسی مشاهده شده با توزیع نظری تصمیم بگیرد از اهمیت بالای برخوردار است.

آزمون فوق برای فرضیه هایی به کار می رود که در آن محقق از یک متغیر ترتیبی برای تنظیم فرضیه خود استفاده کرده باشد. هدف اصلی این آزمون، مقایسه فریکونسی مشاهده شده با فریکونسی مورد انتظار، به ویژه از طریق مقادیر و فریکونسی های باقیمانده است. به طور خلاصه بیان نموده می توانیم که در آزمون خی دو یا کای اسکویئر از طریق مقایسه دو فریکونسی (فریکونسی مشاهده شده و فریکونسی مورد انتظار) با یکدیگر، به آزمون فرضیه تحقیق خود می پردازیم (کریمی، ۱۳۹۴).

همچنان با آزمون فوق می توانیم تأثیرگذاری بین یک متغیر مستقل را با یک متغیر وابسته مورد آزمون و تجزیه و تحلیل نمایم، به همین علت در تحقیق حال حاضر ما از آزمون فوق برای رد و تأیید فرضیات تحقیق خود استفاده نموده ایم.

ابزار جمع آوری اطلاعات تحقیق

محقق باید با ابزارهایی مهم، اطلاعات لازم و ضروری را از جامعه (نمونه) آماری خود جمع آوری نماید و با تجزیه و تحلیل اطلاعات به آزمون فرضیه های تحقیق خود بپردازد. به طور معمول چهار ابزار عمده برای جمع آوری اطلاعات وجود دارد که شامل بررسی مدارک و اسناد، مشاهده، مصاحبه و پرسشنامه می باشد (مرندی، ۱۳۹۱).

در تحقیق حال حاضر از تحقیقات پیشین و نتایج بدست آمده آنها به حیث پیشینه تحقیق استفاده صورت گرفته است و ابزار اصلی تحقیق برای جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده صورت گرفته است. چون تحقیق حال حاضر یک تحقیق میدانی است برای جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده شده است و برای پیشینه تحقیق از کتب و مقالات مهم استفاده گردیده است و همچنین بعضی از سوالات پرسشنامه در تحقیقات پیش نیز مورد استفاده محققین قرار گرفته است. و مهم ترین ابزار برای جمع آوری اطلاعات نه تنها پرسشنامه بلکه ابزاری مانند: کاغذ، قلم، کامپیوتر، فلش، موبایل و غیره موارد مهم دیگر که ارتباط داشته است می باشد.

موضوع مهم دیگر که مرتبط با پرسشنامه تحقیق حال حاضر دارد، تعداد سوالات مربوط به متغیر های تحقیق می باشد که در پرسشنامه استفاده گردیده است. تعداد سوالات در پرسشنامه در حدود ۱۳ سوال است که ۳ سوال آن مربوط به بخش جمعیت شناختی، ۱۰ سوال مربوط به بخش دوم متغیر های تحقیق است ساخته شده است. ۱۰ سوال را در قالب پنج گزینه ای طیف لیکرت ساخته ایم. که از بسیار کم شروع تا بسیار زیاد ختم می گردد (۱.....۵).

از جمله ۱۰ سوال تحقیق حدود ۷ الی ۸ سوال تحقیق در تحقیقات پیشین استفاده شده است توسط محققین و ۳ سوال متباقی را با استفاده از مطالعات کتب، مشوره با اساتید رهنما و بحث در رابطه به سوالات با آگاهان موضوع تحقیق.

روایی (اعتبار) پرسشنامه

مقصد از روایی آن است که وسیله اندازه گیری، بتواند ویژگی و اهداف مورد نظر مایان را اندازه گیری بتواند. اهمیت روایی از آن جهت است که اندازه گیری های نامناسب و ناکافی می تواند هر تحقیق علمی را بی ارزش و بی اعتبار سازد. اعتبار در اصل به صحت و درستی اندازه گیری محقق بر می گردد (مرندی، ۱۳۹۱).

به دلیل اینکه بعضی از سوالات پرسشنامه تحقیق حال حاضر، در تحقیقات پیش نیز مورد استفاده محققین قرار گرفته است و متباقی سوالات مورد تأیید متخصصین اقتصاد و مورد تأیید اساتید رهنما می باشد، می توان گفت که این پرسشنامه دارای اعتبار محتوایی بالای است.

پایایی پرسشنامه

پایایی به معنای آن است که آیا روش انتخاب شده، موضوع مورد نظر را به طور دقیق می سنجد یا خیر؟ در واقع، ابزار اندازه گیری تا چه حد پایایی (قابلیت تکرار) دارد و اگر با همان واحد تحلیل تکرار شود، نتایج یکسانی به دست می آید یا خیر؟ به عبارت دیگر، پایایی به میزان ثبات و انسجام درونی اجزای یک مفهوم و اینکه در صورت تکرار یک ابزار اندازه گیری در شرایط مشابه، نتایج حاصله به چه میزان مشابه اند نیز اطلاق می گردد.

روش آلفای کرونباخ مهمترین و پرکاربردترین روش محاسبه میزان پایایی ابزار اندازه گیری در نرم افزار SPSS است. این روش تنها یک بار مستلزم اجرای آزمون است. این روش بستگی به هماهنگی کارکرد آزمودنی از یک سوال به سوال دیگر داشته و محاسبه آن مبتنی بر انحراف استاندارد سوالات است. در نهایت، بر اساس همبستگی درونی سوالات، مقدار آلفا کرونباخ استخراج می شود.

از نظر علم ریاضی اگر سنجش نماییم، پایایی به آن میزان از نسبت تغییرپذیری پاسخ ها به پیمایش تعریف شده است که نتیجه تفاوت در خود پاسخگویان می باشد. در واقع اگر تغییر در پاسخ های پاسخ دهنده گان ایجاد شود پس میزان آلفای کرونباخ نیز تغییر خواهد کرد و این تغییر وابسته به میزان تغییرات در عقاید و نگرش های پاسخگویان است نه بخاطر اینکه ابزار اندازه گیری آشفته باشد.

ضریب آلفای کرونباخ بین صفر تا یک در حال نوسان می باشد و هر چه مقدار این ضریب به یک نزدیکتر باشد، نشان دهنده همسازی بیشتر و پایاتر بودن سوالات پرسشنامه است. مقدار آلفای لازم برای یک شاخص ۰,۷ باید باشد و چنانچه مقدار ضریب آلفا بزرگتر و مساوی ۰,۷ باشد، ابزار اندازه گیری از پایایی بالایی برخوردار بوده و در این صورت می توان به نتایج تحقیق اعتماد کرد (مرندی، ۱۳۹۱).

در زیر به نتایج پایایی ضریب آلفای کرونباخ می‌پردازیم. قسمی که در جداول زیر دیده می‌شود، که تعداد سوالات مربوط به متغیر های تحقیق در پرسشنامه ۱۰ سوال است. و ضریب آلفای کرونباخ به اندازه ۰,۹۲۹ بدست آمده است یعنی حدوداً ۹۲ درصد. که نشان دهنده این است که همسازی بیشتر و پایایی عالیت‌ر بین سوالات پرسشنامه تحقیق بوده است. و همچنان به نتایج تحقیق اعتماد بیشتر می‌توان نمود.

جدول (۱-۱): ضریب آلفای کرونباخ سوالات مربوط به پرسشنامه تحقیق

Reliability Statistics	
اعتبار پایایی سوالات	
Cronbach's Alpha	N of Items
ضریب آلفای کرونباخ	تعداد سوالات
۰.۹۲۹	۱۰

جدول (۱-۲): مقدار آلفای کرونباخ با حذف هر سوال و همبستگی سوال با مقیاس کل

Item-Total Statistics				
سوالات مربوط به متغیرها در پرسشنامه	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
	میانگین مقیاس با حذف هر سوال	واریانس مقیاس با حذف هر سوال	همبستگی سوال با مقیاس کل	مقدار آلفای کرونباخ با حذف هر سوال
آیا سازمان شما برای رسیدن به اهداف و برنامه‌های خود یک بودجه سالانه تهیه می‌کند؟	۲۹.۷۹	۶۵.۶۴	۰.۶۵۰	۰.۹۲۵
بودجه سالانه در سازمان شما به گونه معیاری تهیه می‌شود؟	۲۹.۸۷	۶۳.۹۰	۰.۷۹۰	۰.۹۱۸
آیا بودجه سازمان شما براساس اهداف و استراتژی‌های کلان سازمان تهیه می‌شود؟	۲۹.۶۷	۶۷.۴۹	۰.۶۳۴	۰.۹۲۶
آیا برنامه‌ها و فعالیت‌های سازمان شما به صورت مداوم با بودجه سازمان هماهنگ می‌شوند؟	۲۹.۶۴	۶۲.۶۶	۰.۷۶۷	۰.۹۱۹
آیا بودجه سازمان شما به طور دوره‌ای نظارت و بررسی می‌شود؟	۲۹.۷۲	۶۵.۱۶	۰.۶۹۷	۰.۹۲۳
آیا افراد مسئول برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی در سازمان شما تسلط کافی بر مفاهیم بودجه‌ریزی دارند؟	۲۹.۶۲	۶۳.۹۸	۰.۸۱۲	۰.۹۱۷
آیا بودجه سازمان شما برای تخصیص منابع به طور کامل استفاده می‌شود؟	۲۹.۶۲	۶۳.۷۷	۰.۸۰۴	۰.۹۱۷
آیا بودجه سازمان شما از نظر شما بهبود قابل قبولی داشته است؟	۲۹.۸۷	۶۵.۴۸	۰.۶۴۵	۰.۹۲۶
آیا بودجه سازمان شما تأثیر مستقیم و مثبتی بر کارایی سازمان داشته است؟	۲۹.۳۱	۶۳.۴۳	۰.۷۹۰	۰.۹۱۸
آیا در حال حاضر در سازمان شما اقداماتی برای بهبود بودجه‌بندی و بهره‌وری بودجه‌ای در نظر گرفته شده است؟	۲۹.۶۷	۶۵.۸۱	۰.۶۵۱	۰.۹۲۵

منبع: یافته های تحقیق

سوال اصلی تحقیق

- بودجه چي تأثیری در کارایی سازمان دارد؟

سوالات فرعی تحقیق

- تأثیر تهیه بودجه سالانه در سازمان ها برای رسیدن به اهداف و برنامه‌هایشان چگونه بوده می‌تواند؟
- تأثیر افراد متخصص و دانا در بخش بودجه بندی سازمان به چي میزان بوده می‌تواند؟

فرضیات تحقیق

فرضیه اصلی

به نظر می‌رسد، بودجه در کارایی سازمان تأثیر معنی‌داری دارد.

فرضیه های فرعی

• به نظر می‌رسد، تهیه بودجه سالانه در سازمان ها برای رسیدن به اهداف و برنامه‌هایشان از تأثیرگذاری بالای برخوردار است.

• گمان می‌رود، افراد متخصص و دانا در بخش بودجه بندی سازمان تأثیرگذار باشند.

متغیرهای تحقیق

• متغیر مستقل تحقیق حال حاضر (بودجه) و متغیر وابسته تحقیق (سازمان) می‌باشد.

جدول (۳-۱): توزیع فریکونسی و فیصدی مربوط به سطح تحصیلات پاسخ دهنده گان

سطح تحصیلات پاسخ دهنده گان					
		فریکونسی	فیصدی	فیصدی معتبر	فیصدی تجمعی
معتبر	لیسانس	۲۵.۰	۶۴.۱	۶۴.۱	۶۴.۱
	ماستر	۱۴.۰	۳۵.۹	۳۵.۹	۱۰۰.۰
	Total	۳۹.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

منبع: یافته های تحقیق

❖ با در نظر داشت جدول فوق چنین استدلال و تحلیل می‌شود، که از ۳۹ تن پاسخ دهنده گان پرسشنامه تحقیق حال حاضر در حدود ۶۴.۱ درصد را لیسانس در بر گرفته است و در حدود ۳۶ درصد را طبقه ماستر تشکیل می‌دهد.

آزمون فرضیات تحقیق

فرضیه های زیر با استفاده از آزمون کای اسکور (Chi Square) مورد آزمون قرار گرفته است، در فرضیه های فرعی انتروال اطمینان ما ۹۵ درصد است و در آزمون فرضیه اصلی که در اخیر آزمون های فرعی موجود می‌باشد با انتروال اطمینان ۹۹ درصد آزمون گردیده است.

(۱) آزمون فرضیه فرعی اول

فرض اول فرعی به نظر می‌رسد، تهیه بودجه سالانه در سازمان ها برای رسیدن به اهداف و برنامه‌هایشان از تأثیرگذاری بالای برخوردار است.

فرضیه H_0 : به نظر می‌رسد، تهیه بودجه سالانه در سازمان ها برای رسیدن به اهداف و برنامه‌هایشان از تأثیرگذاری بالای برخوردار نیست.

فرضیه H_1 : به نظر می‌رسد، تهیه بودجه سالانه در سازمان ها برای رسیدن به اهداف و برنامه‌هایشان از تأثیرگذاری بالای برخوردار است.

جدول (۴-۱): مربوط به آزمون فرضیه اول فرعی و فریکونسی مورد انتظار

Test Statistics			
فرضیه_فرعی اول (تقسیم بندی شده)			
Chi-Square	(کای اسکور)		۳۰.۱۰۳ ^a
df	(درجه آزادی)		۴.۰۰۰
Asymp. Sig.	(سطح معنی داری)		۰.۰۰۰
	۹۵% Confidence Interval	حد پایینی	۰.۰۰۰
	انتروال اطمینان	حد بالایی	۰.۰۰۰

فرضیه فرعی اول (تقسیم بندی شده)			
	Observed N	Expected N	Residual
	فریکونسی مشاهده شده	فریکونسی مورد انتظار	باقیمانده
بسیار کم	۱	۸	-۷
کم	۶	۸	-۲
متوسط	۶	۸	-۲
زیاد	۲۱	۸	۱۳
بسیار زیاد	۵	۸	-۳
Total	۳۹		

منبع: یافته های تحقیق

به اساس جدول فوق، آزمون صورت گرفته مطابق به کای اسکور، چنین استدلال و تحلیل می نماییم که فرضیه فرعی اول ما بنابر اینکه سطح معنی داری $\text{Sig}(n) = 0.000$ می باشد، درجه آزادی $Df = 4$ است و کای اسکور مساوی به 30.103 می باشد.

اگر Sig یک فرضیه کمتر از مقدار $P\text{-value}$ که به اندازه 0.05 درصد باشد در این صورت فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 تأیید می گردد.

پس ما گفته می توانیم که چون مقدار Sig فرضیه ما کمتر از مقدار $P\text{-Value}$ است در نتیجه فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 ما تأیید گردیده است که چنین می توانیم بیان نماییم که تهیه بودجه سالانه در سازمان ها برای رسیدن به اهداف و برنامه هایشان از تأثیرگذاری بالای برخوردار است.

(۲) آزمون فرضیه فرعی دوم

فرض دوم فرعی گمان می رود، افراد متخصص و دانا در بخش بودجه بندی سازمان تأثیرگذار باشند.

فرضیه H_0 : گمان می رود، افراد متخصص و دانا در بخش بودجه بندی سازمان تأثیرگذار نباشند.

فرضیه H_1 : گمان می رود، افراد متخصص و دانا در بخش بودجه بندی سازمان تأثیرگذار باشند.

جدول (۵-۱): مربوط به آزمون فرضیه دوم فرعی و فریکونسی مورد انتظار

Test Statistics			
فرضیه فرعی دوم (تقسیم بندی شده)			
Chi-Square	(کای اسکور)		۱۳.۹۴۹ ^a
df	(درجه آزادی)		۴.۰۰۰
Asymp. Sig.	(سطح معنی داری)		۰.۰۰۷
	۹۵% Confidence Interval	حد پایینی	۰.۰۰۵
	انتروال اطمینان	حد بالایی	۰.۰۰۹

فرضیه فرعی دوم (تقسیم بندی شده)			
	Observed N	Expected N	Residual
	فریکونسی مشاهده شده	فریکونسی مورد انتظار	باقیمانده
بسیار کم	۱	۸	-۷
کم	۵	۸	-۳
متوسط	۹	۸	۱
زیاد	۱۵	۸	۷
بسیار زیاد	۹	۸	۱
Total	۳۹		

منبع: یافته های تحقیق

به اساس جدول فوق، آزمون صورت گرفته مطابق به کای اسکور، چنین استدلال و تحلیل می نمایم که فرضیه فرعی اول ما بنابر اینکه سطح معنی داری $\text{Sig}(n) = 0.007$ می باشد، درجه آزادی $Df = 4$ است و کای اسکور مساوی به ۱۳،۹۴۹ می باشد.

اگر Sig یک فرضیه کمتر از مقدار $P\text{-value}$ که به اندازه ۰،۰۵ درصد باشد در این صورت فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 تأیید می گردد.

پس ما گفته می توانیم که چون مقدار Sig فرضیه ما کمتر از مقدار $P\text{-Value}$ است در نتیجه فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 ما تأیید گردیده است که چنین می توانیم بیان نمایم گمان می رود، افراد متخصص و دانا در بخش بودجه بندی سازمان تأثیرگذار بوده می توانند.

۳) آزمون فرضیه اصلی تحقیق

فرض اصلی تحقیق حال حاضر چنین است که به نظر می رسد، بودجه در کارایی سازمان تأثیر معنی داری دارد.

فرضیه H_0 : به نظر می رسد، بودجه در کارایی سازمان تأثیر معنی داری ندارد.

فرضیه H_1 : به نظر می رسد، بودجه در کارایی سازمان تأثیر معنی داری ندارد.

جدول (۶-۱): مربوط به آزمون فرضیه اصلی تحقیق و فریکونسی مورد انتظار

Test Statistics		
فرضیه اصلی تحقیق (تقسیم بندی شده)		
Chi-Square	(کای اسکور)	۱۶.۷۶۹ ^a
df	(درجه آزادی)	۴.۰۰۰
Asymp. Sig.	(سطح معنی داری)	۰.۰۰۲

فرضیه اصلی تحقیق (تقسیم بندی شده)			
	Observed N	Expected N	Residual
	فریکونسی مشاهده شده	فریکونسی مورد انتظار	باقیمانده
بسیار کم	۲	۸	-۶
کم	۲	۸	-۶
متوسط	۱۱	۸	۳
زیاد	۱۵	۸	۷
بسیار زیاد	۹	۸	۱
Total	۳۹		

منبع: یافته های تحقیق

به اساس آزمون صورت گرفته مطابق به کای اسکویئر، چنین استدلال و تحلیل می‌نماییم که فرضیه اصلی تحقیق ما بنابر اینکه سطح معنی داری $\text{Sig}(n) = 0.002$ می‌باشد، درجه آزادی $Df = 4$ است و کای اسکویئر $\text{Chi-Square} = 16.769^a$ بدست آمده است.

در آزمون فرضیه اصلی ما از انتروال اطمینان ۹۹ درصدی استفاده نموده ایم پس اگر Sig یک فرضیه کمتر از مقدار P -value که به اندازه ۰,۰۱ درصد باشد در این صورت فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 تأیید می‌گردد.

پس ما گفته می‌توانیم که چون مقدار Sig فرضیه ما کمتر از مقدار P -Value است در نتیجه فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 ما تأیید گردیده است که چنین می‌توانیم بیان نماییم که بودجه در کارایی سازمان از تأثیرگذاری بالای برخوردار است و همچنین گفته می‌توانیم که تأثیر معنی‌داری دارد. به دور از اینکه ما آزمون فرضیه بالای فرضیه اصلی تحقیق انجام دهیم می‌توانیم از نتایج ۲ فرضیه فرعی تحقیق خود نیز پاسخ برای رد و تأیید فرضیه اصلی خود داشته باشیم. با در نظر داشت آزمون فرضیات فرعی تحقیق حال حاضر چنین استدلال و تحلیل می‌گردد که در فرضیه اصلی تحقیق فرض H_0 رد و فرض H_1 تأیید می‌گردد.

نتیجه‌گیری

در این تحقیق مطالعه مربوط به موضوع بودجه صورت گرفته است، که تأثیر بودجه در کارایی سازمان را مورد بررسی قرار داده ایم. با توجه به نتایج به دست آمده از بخش توصیفی و استنباطی، در بخش توصیفی به طور کوتاه و خلاصه اگر بیان نماییم، اینکه بیشترین پاسخ‌دهنده‌گان پرسشنامه تحقیق را طبقه ذکور تشکیل می‌دهد، بیشترین پاسخ‌دهنده‌گان لیسانس بوده اند و سنین که بیشترین بخش از پاسخ به پرسشنامه تحقیق را در بر گرفته است سن ۲۸ سال بوده است.

در بخش استنباطی اگر بپردازیم، فرضیات تحقیق حال حاضر نشان می‌دهد که بودجه در کارایی سازمان تأثیرمعی-داری داشته است که این مربوط به فرضیه اصلی تحقیق می‌باشد. فرضیات فرعی تحقیق که فرضیه اول تحقیق ارتباط می-گیرد با تهیه بودجه سالانه در سازمان ها برای رسیدن به اهداف و برنامه‌هایشان از تأثیرگذاری بالای نیز برخوردار است. فرضیه دوم فرعی تحقیق مایان گمان می‌رود، افراد متخصص و دانا در بخش بودجه بندی سازمان تأثیرگذار بوده است و می‌باشد. این نتایج بدست آمده با استفاده از آزمون کای اسکویئر (Chi-square) صورت گرفته و تمام فرضیات تحقیق مان مورد تأیید قرار گرفته است و با اطمینان ۹۵ و ۹۹ درصد مورد آزمون قرار گرفت. و همچنین قابل ذکر است که بیشترین اولویت مربوط به بودجه می‌باشد که تأثیرگذار بسیار قوی بر سازمان بوده می‌تواند. که این بخش را به عنوان سنگ زیر بنای مدل تحقیق هم می‌توان بیان کرد. با یک نگاه کلی به تأثیرات به دست آمده می‌توان نتیجه گرفت که بیشتر ابعاد به هم گره خورده‌اند و هیچ عامل زائد یا کم اهمیتی در این میان یافت نمی‌شود. بنابراین هرگونه نقص و کوتاهی در یک عامل باعث میشود تا اثربخشی کلی مدل تحقیق تحت تاثیر قرار گیرد.

منابع و مأخذ

- (۱) ابراهیم‌نژاد، محمد و اسفندیار، فرج‌وند. (۱۳۸۶). فراگرد تنظیم بودجه.
- (۲) بابایی، حسن. (۱۳۸۶). بودجه ریزی دولتی در ایران، از نظریه تا سیاست. تهران: انتشارات شرکت چاپ و نشر بازرگانی.
- (۳) تاجداری، علی‌اکبر. (۱۳۸۰). اقتصاد و مالیه عمومی، تهران، میزان، چاپ اول.
- (۴) توکلی، احمد. (۱۳۸۵). مالیه عمومی، تهران، سمت، چاپ سوم.
- (۵) جعفری صمیمی، احمد. (۱۳۸۵). اقتصاد بخش عمومی، تهران، سمت، چاپ هشتم.
- (۶) سایت وزارت مالیه، افغانستان
- (۷) صفدری نهاد، محمود و همکاران. (۱۳۹۴). نقش عوامل سازمانی بر اجرای بودجه ریزی عملیاتی در راستای اجرای ماده ۲۱۹ قانون برنامه پنجم توسعه. فصلنامه سیاست های راهبردی و کلان. سال سوم، شماره ۱۱.
- (۸) قاسمی، محمد و همکاران. (۱۳۸۷). نظرسنجی: اندرکاران بودجه و دست، دفتر مطالعات ریزی های مجلس شورای اسلامی، از مجموعه بودجه برنامه و بودجه مرکز پژوهش. در ایران
- (۹) قاسمی، نریمان. (۱۳۹۸). واحد مدیریت محصول همکاران سیستم. سایت همکاران سیستم.
- (۱۰) کریمی، رامین. (تابستان ۱۳۹۴). راهنمای آسان تحلیل آماری با SPSS. چاپ اول. تهران: هنگام.
- (۱۱) مشرفی زنوری، عباس. (۱۳۸۵). نقش بودجه بندی در کارایی سازمان ها. فصلنامه علوم و فنون نظامی. سال دوم، دوره ۵.
- (۱۲) مرندي، مهسا. (زمستان ۱۳۹۱). بررسی عوامل موثر بر تصویر برند مقصد گردشگری، و تأثیر آن بر رفتار گردشگران داخلی مطالعه موردی قزوین (مقطع کارشناسی ارشد). [به رهنمایی روح الله بیات، استاد رهنما]. دانشگاه بین‌المللی امام خمینی، دانشکده علوم اجتماعی.
- (۱۳) نمازی، محمد. (۱۳۹۲). حسابداری مدیریت استراتژیک، جلد اول، چاپ اول، تهران: انتشارات سمت.
- (۱۴) Surianti, M., Dalimunthe, A., (2015), The Implementation of Performance Based Budgeting in Public Sector (Indonesia Case: A Literature Review), Research Journal of Finance and Accounting, Vol.6, No.12, PP.
- (۱۵) Helmuth, U, (2010), The Impact of Performance Budgeting on Public Management, Dissertation of the university of St. gallon

- ۱۶) Ratnatunga, J., Michael, S., Kashi R., (2012), «Expense Management in Sri Lanka: A Case Study on Volume, Activity and Time as Expense Drivers», The International Journal of Accounting, vol.47, n. 3, pp. 281–301
- ۱۷) Farhan, H., (2011), "Budget Transparency and Financial Markets", www.internationalbudget.org, pp.1- 25.
- ۱۸) Ronald, M, (2001), "Performance budgeting", International Journal of Public Sector Management, Vol. 14, Is 5, pp. 376 – 3۹۰.
- ۱۹) Gildenhuis, J.S.H. 1997. Public financial management, second edition, Pretoria: J.L. van Schaik Publishers
- ۲۰) Wildavsky, Aaron and Naomi Caiden: The New Politics of the Budgetary Process. 1997. Third edition, Addison Wesley Longman, Inc.